



МЦЯ ОКТΩВРІА, ВЪ Д-Й ДЕНЬ.

ПАМЯТЬ СТЫХЪ И ПРѢВНУХЪ  
КНІЗЕЙ СТЕФАНА И ЕЛѢНЫ ФИЛАДОНОВИЧЕЙ.

Тропарь Ѿвщій, гласъ д̑:\*<sup>1</sup>

**П**рѣвнѣныхъ и бл҃говѣрныхъ кнѣзей стефана и елены, \* пѣмѣть  
празднѣюще, хр̑стѣ бже, мѣлимъ тѣ: \* мѣтвѣми ихъ помѣлѣи и  
сп̑си дшѣи нѣшѣ.

Тропарь бл҃говѣрномѣ кнѣзю стефанѣ, гласъ д̑:\*<sup>2</sup>

**Н**а землѣи въ премѣрости слѣвѣ стѣжѣлѣ еси, \* богѣтство гдѣи  
твоѣмѣ врѣчѣлѣ еси, \* и тѣи тѣ изъ нѣными водворѣетъ, \* тѣло  
твоѣ на землѣи, сѣе, сохрани невредѣмѣ, \* тѣи бо въ цѣломѣрѣи и чѣтѣ  
житѣе прѣвно пожѣлѣ еси, \* тѣмъ со дерзновѣнѣемъ молѣи сп̑стѣиѣи нѣмъ.

Кондѣкъ, гласъ в̑.

Пѣ: Вѣшнѣныхъ ищѣлѣ:\*<sup>3</sup>

**В**ѣшнагѣ желѣнѣемъ прослѣвлѣлѣ, \* и тѣи тѣ въ пѣмѣти, прѣне,  
прослѣвлѣетъ, \* восхожденѣемъ добродѣтелей совершѣлѣ еси дшѣ, \*  
премѣдре сѣе стѣфане, \* на землѣи непорѣчно житѣе совершѣлѣ, \*  
знѣждѣтелю всѣхъ бл҃гоудѣлѣ еси: \* молѣи непрестѣннѣи ѡ всѣхъ нѣсѣ.

<sup>1</sup>\* сѣстѣлѣнъ накѣдно 17. окт 2019. г. пре 9 ч.

<sup>2</sup>\* узето из [текста Службе](#) у „Србѣлаку“, издање: Св. Архѣер. Синод СПЦ, Београд 1986. г., стр. 41 и 50.  
Службу је сѣставио монахъ Петроније Хоповац 1675. године, на молбу јеромонаха Јефрема Шишатѣвчѣнина.

<sup>3</sup>\* исто.



Тропа́рь бѣгоуѣрнѣй кнѣгинѣ ѿленѣ –  
 прѣвнѣй ѿлісаветѣ, гла́сз ѧ.  
 [Творѣніе зорѣстково]:\*4

**С**вѣрѣѣ твоѣмѣ, бѣгоуѣрнѣомѣ кнѣзю стѣфанѣ, \* во странствѣи  
 земнѣмѣ терпѣливѣодѣшнѣ послѣдовала ѿсн: \* въ мѣтѣнахѣ  
 цѣдрымѣ раздѣлѣніемѣ, \* въ добродѣтелехѣ брѣчнымѣ цѣломѣдріемѣ: \* ѿ по  
 преставлѣніи ѿгѣ монѣшецаго ѿбраза воспріѣтѣемѣ. \* сегѣ рѣди, въ  
 нѣныхѣ чертѣзѣхѣ \* съ мѣдрыми дѣвами водворѣвшисѣ, \* молѣсѣ ѡ насѣ  
 ко гѣѣ \* празднѣющихѣ всѣѣтнѣю пѣмѣть твоѣю, \* мѣти ѿлісаветѣ  
 прѣвнѣмѣ.

Конда́къ, гла́сз ѧ.  
 [Творѣніе зорѣстково]:\*5

**И**ко ѿрра ко ѿбраѣмѣ \* послѣшѣніе ко стѣфанѣ, свѣрѣѣ твоѣмѣ,  
 ѿмѣла ѿсн, \* любѣвь ѣтѣю ѿ ѿвѣты свѣрѣжескѣ \* ѿ по  
 ѡпокоѣніи ѿгѣ соблюла ѿсн: \* дѣцѣрь ѿбраѣма ѿ нѣмани воістѣннѣ  
 ѿвѣла сѣ, \* нѣнаго чертѣга внѣтрѣ ѿзвѣстнѣ достѣгши: \* ѿдѣже  
 молѣщи не престѣи \* ѡ любѣвию ѣтѣщихѣ тѣ \* мѣти ѿлісаветѣ прѣвнѣмѣ.

\* саставлен 06. јула 2015. г. око 20 ч. Редигован 16. окт. 2015. г. око 8 ч.

\* саставлен 16. октобра 2015. г. око 19,30 ч.



мѣся августѣ въ 31-й дѣнь.

ПРЕНЕСЕНІЕ МОЩЕЙ СѢАГО ѿ ПРѢДАГО  
КНѢЗА СТЕФАНА ЦИНЛАѢНОВИЧА.\*6

Тропарь [на малѣй вечерни], гласъ а [а-й варіантъ]:

Совѣршихъ добродѣтель вшѣлхъ сѣи въ нѣндю скінію, радѣхъ: \*  
 Духомъ предстоиши вѣщѣ твоемѣ \* ѿ негѣже негѣнїемъ  
 прослѣвленъ, стѣфане бѣгомѣре, \* оудивлѣши чюдесы вселеннѣю, \* ѿ  
 подаѣши ѿсцѣленїа вѣрою притекаюцымъ къ тебѣ ѿ вопїюцымъ: \* слава  
 прослѣвльшемѣ тѣ, \* слава вѣнчавшемѣ тѣ, \* слава дѣйствующемѣ  
 твою преслѣвнѣ.

Тропарь [на малѣй вечерни], гласъ а [а-й варіантъ]:

Совѣршенъ добродѣтельми вшѣлхъ сѣи [въ] нѣндю скінію, \* процѣлхъ  
 сѣи негѣнїемъ ѿ чюдесъ дарованїемъ, \* знаменїе свѣше даннѣа  
 свѣтлости, \* свидѣтельствова тѣ мїрѣ свѣтїльника, почиваюца здѣ, \*  
 ѿ приходѣцѣа съ вѣрою оутѣшаюца, \* ѿ просвѣщаюца зовѣцѣа: \* ѿ  
 бѣдъ ѿзбѣви насъ, \* празднуоцѣа днѣсь мощей твоихъ пренесенїе, \*  
 оугѣднїче хрїстовъ сѣе стѣфане.

\* узето из Службе преносу моштију св. кнеза Стефана Штиляновића, аутора јеромонаха Антонија Марковића, игумана манастира Грабовац у данашњој Мађарској, према транскрипту рукописа 211 (Гр. 28), протојереја-ставрофора др Матеје Матејића, у његовом издању „Допуна Србљаку Антонија Марковића“ (око 1810 – после 1886), Колумбус, Охајо 1995. A publication of the Research Center for Medieval Slavic Studies, The Ohio State University, Columbus, Ohio 43210-1286; стр. 117, 132, 141 и 147.

## Тропарь [на велицѣй вечерни], гласъ д [д-й вариантъ]:

**Д**несь, бѣговѣрніи людіе, свѣтлѡ праздандемъ \* пренесѣніе чѣтнѣхъ и многоцѣлѣбныхъ моцѣй \* принослабнагѡ хрѣтова оугодника стефана, \* сѣи во сѣго, прѣвно и прѣвно житіе на землі поживѣ, \* нѣнѣ же въ нѣныхъ сѣлѣхъ водвораетсѡ во славѣ. \* тѣмже къ немѸ возопіймъ: \* стефане преблженне, \* моліи хрѣта бѣа спсѣтисѡ душамъ нашимъ.

## Тропарь [на велицѣй вечерни], гласъ ѣ [ѣ-й вариантъ]:

**С**вѣтѣильника пресвѣтлаго, \* ѿ земныхъ нѣдръ возсіавшаго преслабнагѡ, \* днесь къ намъ пришѣдшаго просвѣтити насъ, \* прійдите воспоімъ, стефана преблженнаго: \* ѣже со сѣими молитъ хрѣта бѣа и пречѣтѸю сѣгѡ мѣрь, \* спсѣти всѡ совершающыѡ вѣрнѡ сѣихъ сѣгѡ моцѣй пренесѣніе, \* и всѡ зовѸщыѡ: радѸисѡ, сѣе и прѣвне стефане.

## Кондакъ, гласъ г.

Пѡ: Дѣа днесь:

**О**у красисѡ днесь ѣакѡ вѣнцемъ пресвѣтлымъ, \* правослабнаѡ воспитавшаѡ тѡ хрѣтова црковь, \* ѡбѡвлѣніемъ и положѣніемъ чѣтнѣхъ моцѣй твоихъ: \* тѣи во, сѣе, бѣгочѣтнѡ житіе скончалъ сѣи. \* дѸхомъ вшѣдъ во ѡбѣтсѡли небсѣныѡ, \* зрѣши славѸ незаходимагѡ сѣнца, хрѣта, \* причастники тѡѡ бѣити моліи, славне, зовѸщыѡ тѣи: \* радѸисѡ, блженне стефане, \* нѣа сѣрвскагѡ свѣздѡ приносѣтлаѡ.





## СПОМЕН СВЕТОГ И ПРАВЕДНОГ КНЕЗА СТЕФАНА ШТИЉАНОВИЋА, ДЕСПОТА СРПСКОГ.\*7

После пропасти Српског царства и деспотовине у Смедереву (1459. године), Срби у Србији и другим српским крајевима потпали су под турско ропство, док су Срби преко Саве и Дунава потпали под власт Мађарско-аустријске државе. Они су ту били нешто слободнији и по дозволи мађарских краљева имали су своје старешине, који су се звали деспоти и управљали су Србима у Срему, Бачкој и Славонији. Тако је после пропасти Српске државе у Смедереву, српски деспот у Срему постао Змај Огњени Вук, син Гргура Бранковића слепог, синовац светог Стефана слепог, последњег деспота слободне Србије и Смедерева.\*8 По смрти пак Змаја Огњеног Вука, мађарски краљ Матија даде деспотско звање Ђорђу Бранковићу, сину споменутог светог Стефана слепог и свете мајке Ангелине.\*9 Но како се Ђорђе убрзо замонаши и доби име Максим,\*10 деспотску титулу наследи његов брат Јован Бранковић, који и деспотоваше све до своје смрти 1502. године.\*11 После његове блажене кончине, његова благочестива супруга деспотица Јелена, обрати се своме сроднику на српском јадранском приморју кнезу Стефану Штиљановићу и позва га да, уместо преминулог супруга њеног светог Јована, он преузме у Срему и Славонији српско деспотско достојанство.

Овај блажени кнез Стефан Штиљановић, пореклом из српског племена Паштровића, јужно од Хума, са црногорског приморја, рођен је од православних и благочестивих родитеља и одгајен у свакој доброј науци Господњој. Још као млад показао се као веома богољубив и човекољубив, и старао се да срце своје свагда има управљено ка Господу. Када је пак одрастао он је усрдно ревновао у делатном испуњавању воље Божје, којој се учио из Светог Писма. Стефан такође беше вешт и у војној вештини и срцем беше веома храбар, као што се то доцније показа у борбама са безбожним Агарјанима, то јест Турцима.

\*7 преузето из „Житија светих за месец октобар“ преп. Јустина (Поповића), стр. 106-111.

\*8 спомен св. Стефана слепог 9. октобра, где видети опширније о њему.

\*9 њен свети спомен 30. јула.

\*10 свети архиепископ Максим слави се 18. јануара.

\*11 св. деспот Јован слави се 10. децембра.



Отишавши из свог родног краја у Срем (крајем 15. или почетком 16. века), он постаде деспот Српски и доби на управу место Моровић у Срему, где од тада беше његово седиште. Праведни Стефан се и овде, као и свуда до сада, уклањаше од свакога зла и чињаше своме народу многа добра. Он себе свагда ограђиваше страхом Божјим и богољубивим човекољубљем. Беше изобилан вером православном, молитвом и милостињама, како према људима, тако и према црквама и манастирима. Иако беше опасан влашћу, он никада не заборављаше чинити правду. Но времена у којима он управљаше беху врло тешка, и неприлике притискиваху њега и његов народ са сваке стране. Праведни Божји родољуб, овај дивни кнез и деспот Српски може се заиста успоредити са светим Александром Невским или са светим Јованом Владимиром.\*<sup>12</sup>

Јуначки се бораше праведни Стефан против насиља турског, јер безбожни Турци све више и више нападаху на северне хришћанске крајеве и народе. После знамените Мохачке битке 1526. године, где турски султан Сулејман I, звани Величанствени (1520-1566. г.) победи мађарског краља, Турци све више залажаху у северније крајеве и страховито пљачкаху и злостављашу тамошњи хришћански живаљ. Уз то, у ово време настадоше и унутрашњи спорови мађарских и аустријских великаша око мађарског престола, што све још више умножаваше српска страдања и невоље у овим крајевима. Истакавши се својим борбама против безбоштва и насиља турског, а и својим праведним и правилним ставом према својим господарима у Мађарској, Стефан ускоро доби на управу и још неке области, као што су места Михољац и Глоговица у Вировитичкој жупанији, затим градови Новиград и Ораховица, а потом, заједно са својом благочестивом супругом Јеленом, он доби на дар и посед звани Ешћем у Срему. Но када турски напади и насиља још више учесташе, јер Турци ускоро заузеле и град Будим (1529 г.) па опколише и сам град Беч, тада праведни Стефан замоли угарског краља да му да неко заштићеније место, еда би се са народом својим некако избавио од насиља агарјанског. Јер он говораше краљу да не може више поднети толике пљачке и насиља турска: „Пливамо усред непријатеља, као јабука посред воде“ говораше он. Иако се Стефан храбро бораше, турска сила ипак заузе Славонију између река Саве и Драве (1536. године), тако да Стефан би принуђен да се испред Турака повуче преко реке Драве, у место звано Шиклош.\*<sup>13</sup>

Како напади и пљачке агарјанске никако не престајаху, то у овим крајевима наступи тада велика и страшна глад. Глад не беше наступила толико од неродице и невремена, колико од турске пљачке и вишегодишњег

<sup>12\*</sup> спомен Св. Александра Невског 23. новембра, а Св. Јована Владимира 22. маја.

<sup>13\*</sup> у ово време, негде око 1540. године, Стефан беше заповедник и тврдога града Валпова.

ратовања са њима, којом приликом Турци поробише и одведоше и стоку и радну снагу, тако да земља не могла бити обрађивана. Видећи глад и страдање народа свога од немаштине, праведни и човекољубиви Стефан отвори тада народу своје житнице, и братољубиво раздаде жито свакоме према његовој потреби, те тако прехрани гладне људе своје. Приликом деобе жита народу, Стефан је свакоме говорио да даје жито као на неки зајам, али је после тога окупио сав свој народ на једно брдо, звано Ђунтир, близу споменутог Шиклоша, и ту је свима све опростио и сваког дуговања их разрешио. Због овакве милости и човекољубивости своје, праведни Стефан би вољен од свега народа свога, и од Славонаца и Барањаца поштован као светитељ још за живота свога.

Поживевши тако чесно и богоугодно, блажени Стефан се мирно пресели ка Господу (негде после 1540. године) и би чесно погребен од своје супруге Јелене и православног народа, на брду Ђунтиру изван града. Супруга пак његова Јелена, распустивши слуге своје, сама се повуче испред Турака негде у немачке земље.

Када пак силни Агарјани наиђоше и у ове крајеве и заузеле град и место где беше погребен праведни Стефан, тада се деси следеће дивно чудо Божје. Једне тамне ноћи турски војници, на месту где је Стефан био погребен, видеше једну чудну светлост небеску како светли на оном брду. Мислећи да је ту можда скривено неко злато или сребро, Агарјани почеше копати на месту где се појави ова светлост. Копајући, они наиђоше на ковчег са телом блаженог праведника, које наиђоше да беше сасвим цело и нетрулежно и из себе издаваше диван благоухани мирис. Тако исто и одело светога беше остало неиструлено и из њега се шираше благопријатни мирис. Турски војници одмах о томе известеше свога старешину Амира (или Амурат-бега), који испитавши добро ко је ту погребен, дознаде да је то српски кнез Стефан, пореклом из приморја, са којим овај Амир беше у неком даљњем сродству. Јер и овај Амир беше пореклом хришћанин, али је као дечак узет од Турака и постао јаничар. Глас о проналаску светих моштију св. Стефана убрзо се пронесе на све стране, па стога овоме Амиру дођоше и неки српски монаси и замолише га да им преда ковчег са моштима светог Стефана.

Иако потурчењак, Амир указа част моштима хришћанина и сродника свога Стефана, те дозволи монасима да га узму са собом. Монаси узеше ковчег са моштима праведног кнеза Стефана и однеше га у манастир Пресвете Богородице звани Шишатоваци, који се налази у Фрушкој Гори у Срему, где је Свети Стефан и пре живео.\*<sup>14</sup>

---

<sup>14\*</sup> овај пренос моштију Св. Стефана Штиљановића би између 1545. и 1553. године. – Манастир Шишатоваци се раније звао „Реметски манастир“ и био посвећен св. Николи. Године 1520. обновио га жички игуман Теофило, који овде беше пребегао од Турака, са монасима Иларионом и Висарионом.

Чувши за све ово, благочестива супруга Стефанова Јелена, дође одмах из Немачке у манастир Шишатовац. Поклонивши се са сваком побожношћу моштима свога светог мужа, она се затим ту замонаши добивши монашко име Јелисавета. Удаљивши се недалеко од тога места, она провођаше свој живот у молитвама и подвизима, па се после три године мирно престаи у Господу и доби наслеђе са светим супругом својим у вечном Царству Небеском. Њено свето тело такође би пренето у манастир Шишатовац и ту чесно погребено.

Тело Светог Стефана почивало је у манастиру Шишатовцу, и њему су долазили да се поклоне и помоле многи српски људи, међу њима и патријарх српски из Пећи Пајсије са митрополитом београдско-сремским Авесаломом (године 1631.). Том приликом је патријарх Пајсије написао кратко житије Св. Стефана. Службу пак написао му је монах Петроније у манастиру Хопову (1675. г.), на молбу јеромонаха Јефрема Шишатовчанина. У Стефановом пак крају, у селу Бечићу у Паштровићима, на црногорском приморју, подигнута је њему црква у прошлом веку и освећена 1875. године од стране которског епископа Герасима Петрановића.

За време Другог светског рата, због насиља и безбоштва усташког, мошти светог и праведног кнеза Стефана пренете су из манастира Шишатовца у Београд (14. априла 1942. године), и од тада се налазе у Саборној цркви у Београду. Свети ликови, то јест иконе светог Стефана налазе се у манастиру Новом Хопову и Шишатовцу, а и у његовим Службама, штампаним у Србљаку (римничком и београдском).

### **СПОМЕН СВЕТЕ ПРЕПОДОБНЕ ЈЕЛИСАВЕТЕ, СРПСКЕ КНЕГИЊЕ ЈЕЛЕНЕ ШТИЉАНОВИЋ.**

Супруга Св. Стефана Штиљановића, о којој се опширније говори у Житију мужа њеног (под данашњим датумом).





